

איך אומרים בעברית?

איך אומרים **בלינצ'ס** בעברית?
חֲבִיתִית (ולא "חביתיה")

הגדרה: עלה דק של בצק דליל עשוי מקמח ומביצים, מטוגן במחבת וממולא בגבינה, בשוקולד או בממרח אחר לפי הטעם והיצירתיות.

איך אומרים **פנקייק** בעברית?
חֲמִיטָה

הגדרה: עלה בצק דליל ומטוגן משני צידיו. לרוב יוצקים עליו סירופ מתוק. המילה חמיטה באה מלשון חכמים, ופירושה: עוגה דקה. היא שקולה במשקל חביתה וחמיצה (בורשט).

איך אומרים **קפקייק** בעברית?
עוגֹנִית

הגדרה: עוגה קטנה הנאפית בתבנית שקעים ומקושטת בקישוטים שונים כגון ציפוי שוקולד, בצק סוכר, פירות ופולים מסוכרים.

איך אומרים בעברית?

איך אומרים **קוּלר** בעברית?
מִקְר

הגדרה: מתקן למי שתייה קרים.

איך אומרים **שְׁלוּקֵר** בעברית?
חֶמֶת

הגדרה: תיק לנשיאת מים עם צינורית ארוכה בעלת פייה. לעיתים השלוקר איננו תיק בפני עצמו, אלא שקית אטומה שנושאים בתרמיל. המילה שלוקר נוצרה ממילת העגה (סלנג) שְׁלוּק שנקורה בידיש/גרמנית.

איך אומרים **טְרֵיְנִינג** בעברית?
אִמוֹנִית (ללא ניקוד: אימונית)

הגדרה: בגד שמורכב מחולצה וממכנסיים ומיועד בעיקר לאימוני התעמלות.

איך אומרים בעברית?

איך אומרים **קפוצ'ון** בעברית?
בִּרְדָּס

הגדרה: כיסוי ראש המחובר למעיל או לבגד אחר.

איך אומרים **טייץ** בעברית?
צְמוּדוֹנִים

הגדרה: מכנסיים העשויים חומר גמיש וצמודים לגוף.

איך אומרים **קורקינט חשמלי**
בעברית? **גִּלְגָּלָנוּעַ** (ללא ניקוד: גלגינוע)

הגדרה: גליליים ממונעים - במנוע חשמלי או אחר.
המילה נוצרה מהלחם של 'גלגל' ו'נוע'.

איך אומרים **סקייטבורד** בעברית?
גִּלְגָּשֶׁת

הגדרה: לוח מוארך על גלגלים לגלישה בעמידה.
המילה נוצרה מהלחם של גִּלְגָּל+גלש.

איך הוגים בעברית?

אתכם ולא אותכם

הצורות התקניות הן אתכם או אתכן – בסגול. צורות אלה שונות משאר צורות הנטייה של המילה "את", שבהן אכן יש חולם, כגון בנטייה בגוף ראשון יחיד: אותי, ובגוף שני יחיד: אותך.

גאווה ולא גאווה

ההגייה הנכונה היא גאווה בשלוש תנועות a, כהגיית המילים אהבה, נחלה. ההגייה המשובשת "גאווה" נובעת מהידמות למילים הנהגות במשקל קטלה, כגון דאגה או רוחה, אלא שהמילה גאווה אינה גזורה ממשקל זה. כך גם ועדה (ולא "ועדה"), טענה (ולא "טענה"), להקה (ולא "להקה").

מלגות ולא מלגות

מלגה היא צורת היחיד, ברבים: מלגות. כחלק מצירוף סמיכות: מלגות קיום.

איך כותבים בעברית?

ספרייה ולא ספריה

מילים בסיומת סֵיָה נכתבות בשתי אותיות יו"ד בכתוב חסר ניקוד, ולכן יש לכתוב ספרייה. זכרו: מהספרייה שואלים, ולא "משאילים", ספרים.

קפּטֶרִיָה ולא קפּיטֶרִיָה

מקור המילה הוא בספרדית (cafetería) ופירושה בית קפה.

מצוין ולא מצויין

על פי כללי הכתיב המלא, מילים כגון מצוין, מדויק ומסוים יש לכתוב ביו"ד אחת.

הידעת?

שם השפה **עברית** מוכר רק מימי בית שני.
בתנ"ך קרויה העברית **יהודית** – השפה של
ארץ יהודה.

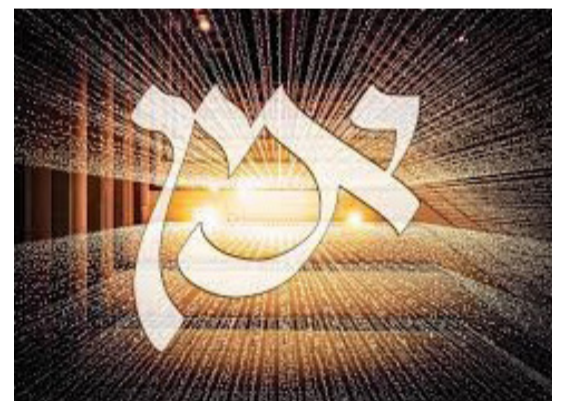
המילה הראשונה שחידש אליעזר בן יהודה
הייתה **מלון**. עד אז קראו למילון **ספר מילים**.

המילה הרווחת ביותר בעברית היא **לא**.
עוד מילים שכיחות במיוחד: **את, כל, אין,**
זה, אני והפעלים **היה ואמר**.

לא!

המילים **אמן והללויה** מוכרות בכל העולם.
רבים ברחבי העולם שמעו גם על השיר
הבה נגילה.

טווח מספרים נכתב בעברית מימין לשמאל:
16:00–8:00

סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות (ע"ר)

אליעזר בן יהודה

תרי"ח-תרפ"ג, 1858-1922

אליעזר יצחק פרלמן נולד בכ"א בטבת תרי"ח (1858) בפלך וילנה שבקיסרות הרוסית. בשנת 1871, עם הגיעו למצוות, נשלח ללמוד בישיבה. ראש הישיבה, שהיה משכיל בהיחבא, הפגיש אותו עם ספרות ההשכלה ועם הדקדוק העברי, שהיה אסור אז ללימוד. הוא נמשך ללימוד הדקדוק העברי וזנח את לימודי הקודש למען ספרות ההשכלה.

בן יהודה התעניין במאבקו של העם הבולגרי לעצמאות, ובעקבות זאת נשבה לבו ברעיון תחיית ישראל על אדמת אבות, ובשלבים מתקדמים יותר קסם לו גם רעיון תחיית הדיבור העברי.

בהיותו כבן עשרים החל בן יהודה בלימודי רפואה בפריז, אך הוא חלה בשחפת ונאלץ להפסיק את לימודיו. תחת זאת החל ללמוד בבית המדרש למורים של כי"ח ("כל ישראל חברים").

בשנת תרל"ט (1879) פרסם בן יהודה את מאמרו הראשון, ובו חתם בפעם ראשונה בשם העט בן יהודה.

בשנת תרמ"א (1881) נשא אליעזר בן יהודה לאישה את דבורה לבית יונאס, ויחד הם הפליגו לארץ ישראל. בן יהודה ורעייתו החליטו לדבר רק בעברית עם כל אדם מישראל שמבין עברית. בשנת תרמ"ב (1882) נולד בנם הבכור של אליעזר ודבורה - בן-ציון, שלימים שינה את שמו לאיתמר - הילד העברי הראשון.

בן יהודה היה ממפתחיה של שיטת לימוד שנודעה בשם **עברית בעברית**. הוא ייסד עם שותפיו את הארגון שפה ברורה שעקרונותיו היו לימים הנדבך הראשון לייסוד **ועד הלשון העברית** בשנת 1901. לאחר מכן עמד בראש **ההסתדרות להשלטת השפה העברית שפתנו** שנוסדה בשנת 1919. בשנת תרמ"ג (1883) ייסד בן יהודה בירושלים את **השבועון הצבי - מבשר ירושלים**. בהמשך ייסד את העיתונים **האור והשקפה** וכן את **עולם קטן** לילדים.

בן יהודה חיבר את **מילון הלשון העברית הישנה והחדשה** שהיה מפעל חייו. מחידושי הלשון של בן יהודה: אָבָץ (שם מתכת), אָדִיב, אָדָמַת (שם מחלה), בָּבָה, גְּלִידָה, מְגָהָ, מְדָרְכָה, רְשָמִי, תְּפָנִית, תְּצָפִית.

אברהם אבן־שושן

תרס"ז-תשמ"ד, 1906-1984

אברהם אבן־שושן נולד במינסק שברוסיה הלבנה ועלה לארץ ישראל בשנת 1925.

הוא למד בבית המדרש העברי למורים בירושלים וכן למד תנ"ך, לשון וספרות באוניברסיטה העברית בירושלים. הוא היה מורה ומנהל בית ספר, ראש לשכת שר החינוך בן־ציון דינור, מנהל המחלקה להנחלת הלשון וההשכלה במשרד החינוך ומנהל בית המדרש למורים ע"ש דוד ילין, שם לימד במשך 15 שנה.

אבן־שושן ערך עיתונים לילדים, ובהם **עֵתוֹנָנוּ**, פרסם סיפורים, שירים ומחזות ותרגם לעברית מספרות הילדים העולמית. מפעלו הנודע ביותר הוא מילונו העברי **מֵלּוֹן הַדָּשׁ** (תש"ח-תשי"ב) - לימים **הַמֵּלּוֹן הַדָּשׁ** (תשכ"ו-תש"ל), שהיה למילון הרווח ביותר בישראל. לאחר מותו יצאו מהדורות נוספות של המילון. מלבד המילונים חיבר אבן־שושן **קונקורדנציה לשירת ח"נ ביאליק** (עם יצחק סגל) ו**קונקורדנציה חדשה לתנ"ך**.

אברהם אבן־שושן היה חבר **ועדת הדקדוק, הוועדה לעברית בת־זמננו והוועדות למונחי הדקדוק לבתי הספר ולמונחי הפסיכולוגיה באקדמיה ללשון העברית**.

חיים נחמן ביאליק

תרל"ג-תרצ"ד, 1873-1934

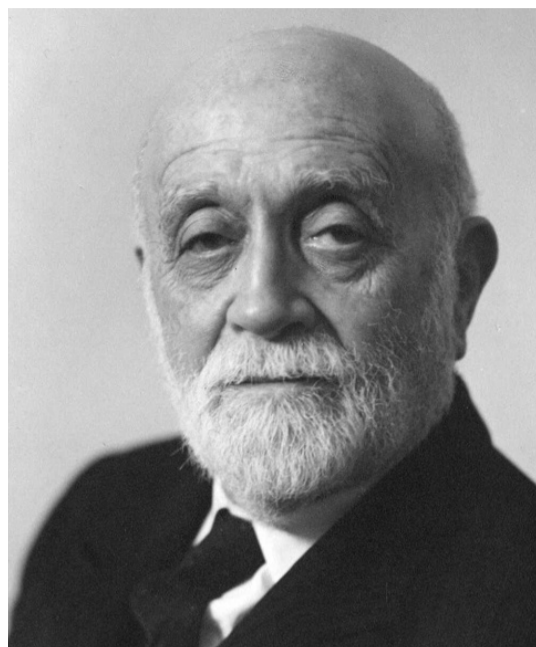
חיים נחמן ביאליק, המשורר הלאומי, נולד באוקראינה. בגיל 17 יצא ביאליק ללמוד בישיבת וולוז'ין, אך הוא נמשך לעולם ההשכלה והספרות, ולאחר זמן-מה הוא עזב את הישיבה ועבר להתגורר באודסה שהייתה מרכז לסופרים עבריים ולאנשי רוח ציונים. שם החל לפרסם משיריו ומכתביו. בשנת תרס"ב (1902) ייסד עם א"ל לוינסקי, ש' בן-ציון וי"ח רבניצקי את הוצאת הספרים **מוריה** שייעודה היה הוצאה לאור של ספרי לימוד עבריים.

בשנת תרס"ט (1909) ביקר ביאליק בארץ ישראל והתקבל באהדה רבה.

בשנת תרפ"א (1921), לאחר הצרת צעדיהם של הסופרים העבריים באודסה, התיישב ביאליק בגרמניה ועסק בעיקר בענייני מו"לות של הוצאת הספרים **דביר** שייסד עם רבניצקי.

בשנת תרפ"ד (1924) עלה ביאליק לארץ ישראל והתיישב בעיר תל אביב. הוא עמד בראש אגודת הסופרים, ייסד את התכנסויות **עונג שבת באוהל שם** והפך את תל אביב למרכז תרבותי-ספרותי.

בפעילותו **בוועד הלשון** הקיף את כל שטחי הפעולה הלשונית והחברתית של הוועד. הוא הצטיין בפעילותו הייחודית במגוון הוועדות המקצועיות. מחידושי הלשון של

דוד ילין

תרכ"ד-תש"ב; 1864-1941

דוד ילין נולד בירושלים. הוא היה התלמיד האשכנזי הראשון בבית הספר אליאנס, ובשל כך רדפו את אביו הקנאים האשכנזים בירושלים, ואולם החרם לא הועיל, ילין המשיך ללמוד ולהשתלם באליאנס, וכעבור זמן קצר התמנה למורה לעברית ולערבית בבית הספר.

בסוף שנת תרמ"ב (1882) חבר ילין לאליעזר בן יהודה שהחל ללמד בשנה זו בבית הספר אליאנס, והם נעשו עד מהרה עמיתים בחיבור ספרים ובייסוד מפעלים לתחיית הלשון. בהשפעת בן יהודה לימד ילין עברית בלי תרגומים ופיתח את שיטת ההוראה החדשנית **עברית בעברית**.

ילין חיבר ספרי הוראה לתלמידים ולמורים העבריים והעשיר את הספרות העברית בתרגומי ספרים ממבחר שפות. החשוב שבהם הוא תרגומו מערבית ל**סיפורי אלף לילה ולילה**.

ילין היה ממייסדי ארגון **שפה ברורה וועד הספרות** וכן חבר **ועד הלשון** מהקמתו מחדש ב־1905. הוא כיהן כנשיא הוועד עד פטירתו. ילין היה שותף לחיבור מילון עברי עם יהודה גרזובסקי (**המלון העברי**, תרע"ט; תרפ"ז). הוא בלט בפעילותו למען קביעה של מערכת הגייה אחת, ספרדית בעיקרה. מחידושיו של ילין: סִיט, נְדִיר, מְנָזָה, צָלָם, מְצָפֵן, קְצָרֶת, עֶסוּי.

יחיאל מיכל פינס תר"ד-תרע"ג; 1843-1913

יחיאל מיכל פינס נולד בפולין. הוא קיבל חינוך מסורתי וחינוך כללי. בשנת 1878 עלה לארץ ישראל כנציג **קרן מזכרת משה מונטיפיורי**. פינס תמך באליעזר בן יהודה תמיכה ציבורית, וב־1881 הם הקימו יחד את אגודת **תחיית ישראל**. ייעודה העיקרי של האגודה היה פיתוח השפה העברית. בהמשך ייסדו בן יהודה, פינס ושותפים אחרים את הארגון **שפה ברורה** ואת **ועד הספרות** (תר"ן, 1889), שהיו הגלגול הראשון של **ועד הלשון העברית**. מעת הקמתו המחודשת של ועד הלשון ב־1905 היה פינס חבר בו עד מותו.

פינס היה רב וקיים אורח חיים דתי, אך עם זאת הוא דגל במתינות ונהג בפתיחות עם השונים ממנו בהשקפותיהם, ובהם גם בן יהודה.

במסגרת פעילותו הספרותית והעיתונאית ככותב, כמתרגם וכעורך חידש פינס מילים רבות בתחומי המדע וכן מילים בשפת היומיום. מחידושיו שהתקבלו: **הַעֲרָצָה**, **הַפְתָּעָה**, **זְרָחָן**, **חִמְצָן**, **מְחוּג**, **נוֹאֵם**, **סָגֵל**, **עֲגֻבְנִיָּה**, **פְּחֻמָּן**, **זְהוּת**, **שְׁעוֹן**, **תְּנוּחָה**. פינס סבר שיש לחדש מילים נחוצות, אך הוא דגל בהתרת השימוש במילים לועזיות עד שיימצאו להן חלופות עבריות ראויות.

זאב בן-חיים תרס"ח-תשע"ג; 1907-2013

פרופ' זאב בן-חיים נולד בגליציה בשנת תרס"ח (1907). הוא הוסמך לרבנות בבית המדרש לרבנים בעיר ברסלאו, ומאוחר יותר הוא הוכתר בתואר דוקטור לפילוסופיה בבלשנות שמית מטעם אוניברסיטת ברסלאו. בן-חיים היה מגדולי החוקרים בתחומי הלשון העברית והארמית, ומחקרו העיקרי עסק בלשונם של השומרונים. מחקרו המדוקדק העלה כי עדת השומרונים משמרת מסורת קריאה שיסודה בימי בית שני, וממנה אפשר ללמוד על העברית שהילכה בארץ ישראל באותה תקופה.

בן-חיים מונה למזכיר המדעי של ועד הלשון בתקופתו של ח"נ ביאליק כנשיא ועד הלשון, וב-1953, עם ייסודה של האקדמיה ללשון העברית, היה הצעיר מקרב 15 חבריה הראשונים.

לפרופ' בן-חיים נודע תפקיד חשוב בעיצוב דרכה של האקדמיה. הוא עודד את עיסוקה בלשון החיה לצד העיסוק בעברית מהמקורות, וכן הוא סבר שעל האקדמיה להיות גם מוסד מחקר. ואכן פרופ' בן-חיים היה ממייסדי **מפעל המילון ההיסטורי** ועורכו הראשון (1956-1992) - מפעל חקר אדיר, שייעודו להקיף את כלל המילים בעברית מעת התהוותה לפני יותר מ-3,000 שנה ועד ימינו.

השפה העברית

השפה העברית היא שפה עתיקת יומין, בת יותר מ-3,500 שנה, אך בתקופת הגלות הממושכת שימשה העברית בעיקר שפת קודש. בחיי היום-יום דיברו יהודים בתקופה זו בשפותיהן של הארצות שחיו בהן.

בקהילות היהודיות במגוון ארצות נוצרו בתקופת הגלות שפות ייחודיות, כגון **יידיש**, **לדינו וערבית-יהודית**. שפות אלו התבססו על השפה המקומית בכל ארץ, שולבו בהן מילים עבריות, והן נכתבו באותיות עבריות.

שמה של השפה העברית

שם השפה **עברית** נגזר משם הייחוס המקראי **עברי**, המוכר מן הצירוף "עבד עברי", אך הראשון המכונה בתנ"ך "עברי" הוא אברהם. אחת הסברות קושרת בין הכינוי "עבר" ל**עבר הנהר** וסברה אחרת קושרת כינוי זה לדמותו של **עֵבֶר** - מאבותיו של אברהם.

שמה הקדום של הלשון העברית הוא **יהודית** - לשונה של ארץ יהודה. שם מקראי נוסף המכוון כנראה לעברית הוא **שפת כנען**.

בספרות ימי הביניים שמה העיקרי של הלשון העברית הוא **לשון הקודש**. פה ושם מצויים גם השמות "לשון עבריייה", "לשון העברים" וכן "לשון עֵבֶר".

בתקופת התחייה הלאומית הלך וגבר השימוש בכינוי **עברית** לציון השפה - אולי בהשפעת שמה בלשונות אירופה. הכינוי "לשון הקודש" הלך ונדחק.

אליעזר בן יהודה

תרי"ח-תרפ"ג, 1858-1922

אליעזר בן יהודה היה **חלוץ הדיבור העברי** וחוקר העברית. הוא חולל והניע את תהליך השיבה המלאה אל העברית בעידן המודרני.

בן יהודה פעל להפצת רעיונותיו באמצעות העיתונים שיסד. הוא הקים את **ועד הלשון העברית** וחיבר את **מילון הלשון העברית לתקופותיה**.

מחידושי הלשון של בן יהודה: אָבֶץ (שם מתכת), אָדִיב, אָדָמֶת (שם מחלה), בָּבָה, גְּלִידָה, מְגָהָא, מְדָרְכָה, רֶשְׁמִי, תְּפָנִית, תְּצָפִית.

האקדמיה ללשון העברית

האקדמיה ללשון העברית היא המוסד העליון ללשון העברית.

בשנת תשי"ג (1953) התקבל בכנסת **חוק המוסד העליון ללשון העברית**. החוק מניח את היסוד לפעולת האקדמיה ללשון העברית.

מטרות האקדמיה, כמפורט בתקנון האקדמיה ללשון העברית

- לכנס את אוצר הלשון העברית לתקופותיה ולשכבותיה ולחקור אוצר זה.
- לחקור את מבנה הלשון העברית, תולדותיו וגלגוליו.
- לכוון את דרכי התפתחותה של הלשון העברית באוצר המילים, בדקדוק, בכתב, בכתיב ובתעתיק.

מדוע נקרא שמו של המוסד העליון ללשון העברית "אקדמיה"?

לאחר שבשנות ה-50 הועלו הצעות שונות ולעתים אף משונות לשמות, דוגמת "מחכמה", "תחכמון", "משכלה" או "אבידן", קבע פרופ' נפתלי הרץ טור-סיני, נשיא ועד הלשון העברית דאז: "אין אפשרות להביע במילה עברית מחודשת את כל משמעותו של השם הבין-לאומי הזה, שהתייחד בשימושו למוסד תרבותי עליון במדינה בכל אומה ולשון בהיסטוריה".

מאז הייתה זו בחירתם של נשיאי האקדמיה ללשון העברית וחבריה לדורותיהם לכבד את רצונם של מייסדיה. וכך הסביר פרופ' משה בר-אשר, נשיאה הרביעי של האקדמיה: "אין סיבה לשנות את השם הכה מושרש, כפי ששימרו לפנינו את המילה היוונית 'סנהדרין'".